

SZÁZÉVESEK AZ ERDŐFELÜGYELŐSÉGEK

RAKONCZAY ZOLTAN

Az utóbbi időben a szakajtóban gyakran olvashattunk jubileumi rendezvényekről. Az első magyar erdőtörvény megalkotásának, valamint az államerdészeti szervezet kialakításának százéves évfordulója alkalmából az Országos Erdészeti Egyesület rendezvényeket szervezett. Ezen értékelték a törvényt és a szervezetek tevékenységét.

Mivel száz évvel ezelőtt a korszerű államerdészeti szervezet alapjainak lerakása az erdőfelügyelőségek megszervezésével kezdődött, ez a szervezet bizonyult a legállandóbbnak és éppen 1980. július elsején lesz százéves, célszerű röviden visszatérni rá. Itt azonban csupán a szervezettel kapcsolatos főbb eseményeket kívánjuk összefoglalni.

Magyarországon először 14 királyi erdőfelügyelőséget szerveztek (Budapest, Szombathely, Pécsen, Szegeden, Debrecenben, Pozsonyban, Besztercebányán, Kassán, Szatmárnémetiben, Kolozsváron, Marosvásárhelyen, Brassóban, Nagyszebenben és Temesváron). További hat erdőfelügyelőség felállításával (Győrben, Miskolcon, Túrócszentmártonban, Ungváron, Máramarosszigeten és Déván) 1886-ban számuk 20-ra emelkedett. Közülük az első világháború befejezése után az ország határain belül hét maradt vissza (a budapesti, a győri, a szombathelyi, a pécsi, a szegedi, a debreceni és a miskolci), de ezek körzetei sem teljes területtel. A háború következtében szükségessé vált a területek átrendezése, s ennek során (Székesfehérváron, Veszprémben, Zalaegerszegen, Kaposváron, Szekszárdon, Szolnokon, Sátoraljaújhelyen, Egerben és Balassagyarmaton) kilenc új erdőfelügyelőséget alakítottak.

Összegezve az eddigieket, összesen 29 erdőfelügyelőséget hoztak létre, amelyek közül hazánk jelenlegi területén 16 működött.

Az erdőfelügyelőségek 1925-ben beolvadtak az akkor alapított királyi erdőigazgatóságokba, amelyek nyolcvan százalékban a volt erdőfelügyelőségek feladatait vették át, tehát azok jogutódjainak tekinthetők. Erdőigazgatóságokat Gödöllőn, Veszprémben (Győrben), Kaposváron, Kecskeméten (Szegeden), Debrecenben és Miskolcon állítottak fel. A Szombathelyen, 1937-ben felállított igazgatósággal számuk hétre emelkedett. Újabb erdőigazgatóságokat szerveztek 1939-ben Komáromban, Kassán, Ungváron, Bustyaházán és Rahón, 1940-ben Nagybányán, Kolozsváron, Besztercén, Marosvásárhelyen és Csíkszeredán, amivel számuk összesen 17-re emelkedett. (Figyelembe kell venni, hogy 1935-től az erdőigazgatóságok keretén belül hazánk jelenlegi területén 22 erdőfelügyelőség működött.) A második világháború után hazánk területén maradt hét erdőigazgatóságon kívül Egerben, Pécsen, Vácon (Balassagyarmaton) és Zalaegerszegen felállított újabb erdőigazgatóságokkal számuk 11-re emelkedett.

A MÁLLERD felállításával, az erdők államosítása után az erdőigazgatóságok

száma nem, de tevékenységük alapvetően megváltozott. Az erdők nagy részének államosítása eredményeként ugyanis a 22 erdőfelügyelőség mellett, az erdők kezelésére 275 erdőgondnokságot hoztak létre, és így igazgatóságon belül az erdőfelügyeleti tevékenység mellérendeltté vált. A MÁLLERD és az erdőigazgatóságok 1949-ben megszűntek, helyettük az erdőközpont irányítása alatt 15 erdőgazdasági nemzeti vállalatot állítottak fel. Ez az átszervezés gyakorlatilag az erdőfelügyeleti szervezet megszüntetését jelentette. Igaz, hogy létrehoztak 12 erdőrendezőiséget, de ezek csak üzemtervkészítéssel foglalkoztak. A volt erdőfelügyeleti szervezet létszáma az erdőrendezőiségekbe, az erdőgazdaságokba és a tanácsokba felszívódott.

Az erdőfelügyeleti szervezet újjáélesztésére az első konkrét intézkedés 1954-ben látott napvilágot, amikor is az üzemtervi nyilvántartások vezetését és az üzemterv szerinti gazdálkodás ellenőrzését az Állami Erdőrendezési Intézet hatáskörébe utalták. Az ezzel foglalkozó dolgozókat erdőrendezési felügyelőknek hívták. Az intézet megszüntetése után a szervezet az Országos Erdészeti Főigazgatóság közvetlen irányítása alá került. Az erdőrendezési, felügyelői szervezet munkáját 1963-ban újból szabályozták, de ez a szervezet jogállásában és feladataiban lényeges változást nem hozott. Az erdőrendezési felügyelők a szervezet létrehozásától annak megszűnéséig az állami erdőgazdaságok székhelyén tevékenykedtek.

Jogilag és szervezetenként alapvető változást az állami erdőrendezőiségeknek 1968. január 1-én történt felállítására hozott. A Budapesten, Veszprémben, Szombathelyen, Zalaegerszegen, Kaposváron, Pécsen, Szegeden, Debrecenben, Miskolcon és Egerben felállított erdőrendezőiségek átvették a csak üzemtervezéssel foglalkozó erdőrendezőiségek, az erdőrendezési felügyelők és az erdőgazdaságoknál szakfelügyelői, területrendezői, szakirányítási és fásítási munkakörben dolgozók létszámát. Az erdőfelügyeleti teendőket az erdőrendezőiségek szervezetén belül kialakított 29 erdőfelügyelőség látta el.

Ez a szervezet 1979-ig állt fenn, amikor is az üzemtervkészítési és az erdőfelügyeleti teendőket ismét szétválasztották. Előbbi irányítására, illetve végzésére létrehozták az Erdőrendezési Szolgálatot, a volt erdőrendezőiségek székhelyén, a szegedinek Kecskemétre történő áthelyezésével pedig 10 erdőfelügyelőséget hoztak létre. Ez a szervezet feladatait, számát, székhelyét és területi beosztását illetően, *szinte teljesen azonos az 1880-ban létrehozott erdőfelügyeleti szervezettel.*

A növények autópályák menti pusztulása okát vizsgálták a baseli egyetem növény-tani intézetében. Megállapították, hogy ez nagyrészt a levelek légzőnyílásainak károsodásával kapcsolatos. A légzőnyílások főként a növény gázforgalmát szabályozzák, és rajtuk keresztül vizet is párologtatnak — szükség szerint! A légzőnyílásba került porszem — ha megfelelő szem nagyságú — megzavarja ezt a tevékenységet. A kipufogógázok 12 mikrométernél kisebb szem nagyságú pora nagymértékben károsít ezen az úton. A poron kívül maga a gáz is káros. Kísérletek igazolták, hogy öt ezreléknél nagyobb gáztartalmú levegőben ugyancsak nyitva maradnak a légzőnyílások. A gáz hatása a tiszta levegőn megszűnik, a poré maradandó. Mindkettő fokozott párologtatást, a levélszélek barnulását, sőt teljes elhalását okozza. A károsítást tovább fokozza a sötét színű porbevonat erősebb felmelegedése, az elhaladó gépkocsik által okozott légkörnyelés. Mindez tovább rontja a növény vízháztartását, gyorsítja pusztulását.

(AFZt. 1980. 9/10. Ref.: Jérôme R.)